

İsa HƏBİBBƏYLİ

Azərbaycan Milli Elmlər
Akademiyasının
vitse-prezidenti,
Nizami adına Ədəbiyyat
Institutunun direktoru, akademik

Məlum olduğu kimi, XX əsrin yetmiş-səksəncinci illərində Nizami adına Ədəbiyyat Institutunda keçirilmiş ədəbi proses müşavirələri böyük əks-səda doğurmuş, rəğbətə qarşılanmışdır. Lakin müxtəlif səbəblərdən: cəmiyyətdə baş verən dəyişikliklərdən, bir müddət ədəbi mühitdə yaranmış boşluqdan, elmə marağın arxa plana keçməsi ilə əlaqədar yaradıcılıq müşavirəsi keçirmək onəsoni zərfləmişdir. Ara-sıra təşkil olunan "İlin ədəbi yekunları" konfransları hesabat səviyyəsində icmalar olduğu üçün elm hadisəsinə çevrilə bilməmişdir. Nəhayət, uzun sürən fasilədən sonra müstəqillik işığında 2013-cü ilin ədəbiyyatına həsr edilmiş "Ədəbi proses" yaradıcılıq müşavirəsi ilə unudulmuş olan faydalı onəsoni yenidən bərpa olunmuşdur. Artıq Nizami adına Ədəbiyyat Institutunda 2013, 2014 və 2015-ci illərin ədəbiyyatına dair yeni tipli geniş yaradıcılıq müşavirələri təşkil olunmuş, dinlənəlik müzakirə olunmuş məruzələr kitab halında nəşr edilərək ictimaiyyətdə çatdırılmışdır.

Yeni formada meydana çıxan "Ədəbi proses" yaradıcılıq müşavirələri və nəşrlər bir çox cəhətdən əhəmiyyətli idi:

1. "Ədəbi proses" - yaradıcılıq müşavirələri və nəşrləri ilk növbədə XX əsrin 70-80-ci illərində Nizami adına Ədəbiyyat Institutunda keçirilmiş və böyük əks-sədaya səbəb olmuş eyniadlı müzakirələrin və toplusların bərpa olunması və yeni təfəkkür işığında davam etdirilməsi mənasında mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Qısa müddət ərzində 2013, 2014 və 2015-ci illərin ədəbi prosesinə dair yaradıcılıq müşavirələrinin keçirilməsi artıq bərpa dövrünün başa çatdığı, bu sahədə yeni və sistemli bir ənənənin başladığını, uğurla davam etdirildiyini göstərir. İndi belə demək olar ki, Nizami adına Ədəbiyyat Institutunda "Ədəbi proses" müşavirələri artıq oturmuş bir sistemə malikdir. Bu işdə ənənədən çox novatorluq vardır.

2. Təqdim olunan dərin təhlillərdən yığılmış ədəbi proses icmalları dövrün janrları üzrə salnaməsini və inkişaf ritmlərini özündə əks etdirir. Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatının janr

Bu yaxınlarda "Ədəbi proses - 2015" kitabı çapdan çıxmışdır. Kitabın ön sözünü təqdim edirik

müxtəlifliyini aydın surətdə təsəvvir etmək və ayrı-ayrı janrlar üzrə əsas inkişaf meyllərini görüb-göstərmək baxımından "Ədəbi proses" hadisəsi doqquq və etibarlı bələdçi funksiyasını yerinə yetirir.

3. "Ədəbi proses" yaradıcılıq müşavirələri və nəşrləri ədəbi mühitin bütün yaşantılarını, əsas inkişaf istiqamətlərini və qayğılarını güzgüdə olduğu kimi əks etdirir.

4. Azərbaycan ədəbiyyatının janr zənginliyini əks etdirmək baxımından "Ədəbi proses - 2015" yaradıcılıq müşavirəsini xüsusi hədisə hesab etmək mümkündür. XX əsrin "Ədəbi proses" formatı əsasən ədəbi növlər üzrə: lirik, epik və dramatik ədəbi növlər üzrə təsnifat üzərində qurulmuş, bura bəzən ədəbi təqdim, yaxud da təqdim və publisistika sahəsi əlavə olunmuşdur. Müstəqillik dövrünün yenidən başlanan "Ədəbi proses" hərəkatında isə ədəbi növlərdən janrlar üzrə təqdimatlar doğru yeni bir proses başlamışdır. "Ədəbi proses - 2013" yaradıcılıq müşavirəsində səslənən məruzələrdə ədəbi növlərdən janrlara doğru prosesin ilk addımları atılmış, ədəbi növlərdən başqa, ilk dəfə olaraq poema və publisistika ayrıca məruzə ilə təhlilə cəlb olunmuşdur. Həmin proses 2014-cü ilin ədəbi gedışatına həsr edilmiş müzakirələrdə davam etdirilmiş, daha bir qədər də genişləndirilərək epik növün əsas janrları ayrı-ayrılıqda elmi məruzələrdə öz əksini tapmışdır. Əvvəlki 2 ilin - 2013-2014-cü illərin "Ədəbi proses" müşavirələri ilə müqayisədə 2015-ci ilə aid yaradıcılıq müzakirələrində müzakirələrin əhatə dairəsi daha da genişləndirilmiş, müşavirədə 17 janr və ya istiqamət üzrə məruzələr dinlənilmişdir. "Ədəbi proses - 2015" - Azərbaycan ədəbiyyatının təqdim və ədəbiyyatşünaslıqda janrlar üzrə elmi təqdimatının zirvəsidir. Fikrimizə, bunu yaxşı mənada Azərbaycan ədəbiyyatının bütün əsas janrlar üzrə ədəbi təqdimdəki əks-sədasının pik həddi adlandırməq olar. "Ədəbi proses-2015" yaradıcılıq müşavirəsində lirik növ şeir, poema və uşaq şeiri ilə təhlil və müzakirə obyektinə çevrilmişdir. Doğrudur, poema epik növə də aid ola bilər. Lakin 2015-ci ilin poemalarında lirik istiqamət üstünlük təşkil etdiyi üçün, bu janra dair məruzəni lirik ədəbi növə aid təsnifatə daxil edirik. Bundan əvvəlki yaradıcılıq müşavirələrində poema janrına həsr edilmiş uğurlu məruzələrin çıxış edən Elnarə Akimovanın 2015-ci ilin şeirinə aid "Səni axtarıram, poeziya" adlı məruzəsi dövrün şeir mənzərəsinə dolğun şəkildə əks etdirməsilə bir sırada, həm də yüksək nəzəri səviyyəsi ilə diqqəti cəlb edir. Aygün Bağırliu uşaq ədəbiyyatına dair axtarıları onun 2015-ci ilin uşaq şeiri haqqında məzmunlu bir məruzə ilə çıxış etməsi ilə nəticələnmişdir.

"Ədəbi təqdim - 2015" yaradıcılıq müşavirəsində epik növ bütün

genişliyi ilə təhlildən keçirilmişdir. Bu, həm də ilin ədəbi mənzərəsində epik növə yazılan əsərlərin üstün mövqeyə çıxması ilə əlaqədardır. Müstəqilliyin başlanğıc illərindən keçən dövr ərzində ədəbi prosesdə şeirin və publisistikanın aparıcı rol təşkil etməsi davam etmişdir. Nəhayət, son dövrlərdə həddi nəsr ədəbi prosesin ən aktiv janrlarından birinə çevrilmişdir. Ona görə də müasir ədəbi təqdim mövcd fakta reaksiya vermiş, 2015-ci ilin nəsr janrlarında yaranan ədəbiyyatı ayrı-ayrılıqda təhlildən keçirməyi məqsəduyğun saymışdır. Nərgiz Cabbarlı müasir mövzularda yazılmış romanları yalnız yeni həyatdan bəhs etdiyinə görə yox, həm də ədəbi-estetik mənada müasirlik imkanları ilə, XXI əsrin insanının özünəməxsus şüariyyəsi əsasında təhlil-tədqiq edərək, bu janr

mi nəticə həç də tam ürəkəçən deyildir: "Zəif hekayə bolluğunda estetik zövq aşılaraq tok-tak hekayələrdən söz etmək mümkündür". Ədəbi təqdimin borcu və əməli ədəbi prosesi real təqdim etmək və iroluya doğru yolu göstərməkdir. Bu mənada son illərdə əsl dramaturgiya mütəxəssisi kimi formalaşan Aynurə Mustafayevanın da "Hər dəfə teatral həyat görmək istəyi ilə teatrin qapısını döyüb, həyatın toqranına çevrilən teatr tərk edən tamaşaçının bir də bura dönəyi çətin olur" - tezi də ilin dramaturgiya dair qənaətlərinin həç də ürəkəçən olmadığını ifadə edir. Müəllif haqlı olaraq bu fikirdəki ki, "teatra rəqabətdə yeni əsər lazımdır... Əsər var, qəhrəmansa demək olar ki, yoxdur. Həyatın özü kimi, səhnə də qəhrəmana səykönir. Onun yoxluğu həyatın özü kimi,

ruzu qismində söz açılmışdır (Səadət Vahabova). Prosesin təmliğı baxımından "Bədi tərçümə" məruzəsinin dinlənəlik müzakirə olunması da əhəmiyyətli olmuşdur (Cavanşir Yusifli). "Çağdaş Azərbaycan ədəbiyyatında ədəbi dilin inkişafı problemləri"nin "Ədəbi proses" müzakirələrində xüsusi yer alması 2015-ci ilin ədəbiyyatına nə qədər dərindən yanaşıldığını daha bir faktoru təvirlmişdir (Səadət Şərifova). "Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatı" ən son ədəbi nümunələrin təhlili cəlb edilməsi prosesindəki əsas gedışlərin təhlillərdə öz yerini tapdığını göstərir (Pərvanə Məmmədli).

Bələliklə, "Ədəbi proses - 2015" yaradıcılıq müşavirəsində bütün ədəbi növlərin və janrların nöbzü döyünməkdədir. Təhlil və qiymətləndirmə prosesində janrlara ənənə ədəbi növlər üzrə təhlillərin daha dərindən və əsaslı şəkildə aparılmasına, zəruri elmi ümumləşdirmələrin və nəticələrin çıxarılmasına imkan yaratmışdır.

5. Bundan başqa, "Ədəbi proses" hərəkatının bütün tarixi bə-

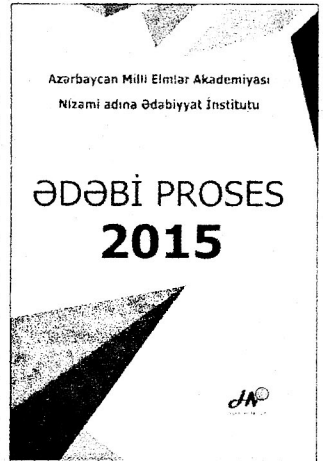
Janr zənginliyi və gənc qvardiya

rın prosesdəki rolunu və yerini müəyyənləşdirməyi bacarması mənasında dolğun bir elmi məruzə təqdim etmişdir. Ədəbiyyatın bütün növləri və janrlarından bəhs edərkən yüksək professionalizm nümayiş etdirən Tehran Əlişanoğlunun tarixi romandan söz açan məruzəsində 2015-ci ildə bu janrda yaranmış cəmi 2 əsərdən - xalq yazıcısı Əlçinin "Baş" romanından və xalq şairi Sabir Rüstəm-xanlının "Şair və şeir" tarixi romanından bəhs olunsa da, nəticə etibarilə tarixi nəsrin yeni dövr ədəbi hərəkatındakı mövqeyi və əhəmiyyəti elmi şəkildə şərh olunmuşdur. Tehran Əlişanoğlu hər iki romana obyektiv qiymət verməklə bərabər, bu tarixi nəsr nümunələrində idealda milli insan modeli axtarıları uğurlu nəticələrini göstərməklə, məlum janrın qiymətləndirilməsində yeni meyarları meydana qoymuşdur. Aynur Xəlilovanın "2015-ci ilin ədəbi mənzərəsində poeziya janrı" mövzusunda kiçik faktik materialın diqqətlə nəzərdən keçirilməsi və janrın "ümumi mənzərə"dəki görkəminin təqdim etməyə cəddi səy göstərməsi ilə yadda qalır. Mətanət Vahidin "Hekayenin indiki zamanı" adlı məruzəsində "Bir əsərdən artıqdır ki, "Poçt qutusu" Azərbaycan oxucusunun yadında qalıb, sevilir və oxunur. Bəs çağdaş dövrdə necə - bir əslik ölmür demirəm, məsələn, 2015-ci ilin sərhədlərini aşacaq, qalıcı hekayələr yazılıbmı?" - sualına dərindən obyektiv elmi cavab verilmişdir. Toossüf ki, gələcək el-

səhnəni də dərğunlaşdırır".

Bununla bəla, Vəqif Yusiflinin "Bölgələrdə ədəbi həyat"la həsr edilmiş axtarılarında nəhəz notlar çoxdur. Təqdimçi regionlarda ədəbi prosesin qüvvətlənməkdə olduğunu, ədəbiyyat faktına çevriləcək əsərlərin yaranacağını görür və göstərir. Lələ Həsənovanın "2015-ci ilin ədəbi mənzərəsində gənclik faktoru: problemlər, axtarılar" məruzəsində cətinliklərdən, problemlərdən danışsada, yeni ədəbi nəslin axtarışda olduğunu və dövrün yeni ədəbiyyatının yaranılmasında aktiv iştirak etdiyinə dair ümidverici nəticələr daha çoxdur. "Bələliklə, öən il ərzində gənclərin ədəbi yaradıcılığında poeziya və nəsr sahəsində axtarıların intensivliyinə rəğmən kiçik formalara daha çox müraciət olunması, böyük formalara isə nisbətən az rast gəlinməsi, realist sənət nümunələrinin üstünlük təşkil etməsi, dramaturgiyada isə ənənəvi mövzu və poetika xüsusiyyətlərinə sadiqlik müşahidə olunsa da, maraqlı əsərlərin yaranması, əvvəlki illərlə müqayisədə gənclərin dramaturgiyaya marağının artması ümidverici amil hesab oluna bilər".

"Ədəbi proses - 2015" yaradıcılıq müşavirələrində ilk dəfə olaraq satirik janrlardan (əslində isə satirik ədəbiyyatdan) ayrıca elmi mə-

yınca ilk dəfə olaraq "Bölgələrdə ədəbi həyat", "Satirik janrlar", "Ədəbi dilin inkişaf problemləri"nin də ayrıca məruzələrin predmeti olması ilin yeni hadisəsi sayılmağa layiqdir. "Bədi tərçümə" və "Ədəbi gənclik" məruzələri də "Ədəbi proses" mühitində klassik ənənəsi zəif olan və yeni dövrün gətirdiyi əhəmiyyətli hadisədir. Hətta "Ədəbi proses"lərin tarixində ilk dəfə olaraq 2015-ci ilin yaradıcılıq müşavirəsində ədəbiyyat haqqında ədəbi - "Təqdim" (Qürbət Mirzəzadə) və "Ədəbiyyatşünaslıq" (Maral Yaqubova) adları ilə kiçik məruzədə əhatə olunması da həmin istiqamətdəki inkişafın göstəricisi kimi meydana çıxmışdır. Bu, ədəbi prosesdə təqdim və ədəbi-

yaşınaslığın inkişaf etməkdə olan rolunun, yerinin və xidmətlərinin daha məşəblı göstərilməsinə səbəb olmuşdur. Ümumiyyətlə, "Ədəbi proses - 2015" müşavirəsində janrlar üzrə konkretlik təhlillərinə də konkretliyinə və dəqiqliyinə müsbət təsir göstərmişdir. Müsahidələr göstərir ki, ədəbi prosesin konkret sahələr, janrlar üzrə təhlillərində elmi gənclik daha fəaldır. Obyektiv müşahidə, fəal müətlilə, gerçək təhlil, faydalı müzakirə və dərin elmi-nəzəri təhlil və ciddi ümumiləşdirmələr hazırkı elmi qiymətləndirmələrin əsas meyarlarıdır.

6. "Ədəbi proses" yaradıcılıq müşavirələrindən ilən-ilə yüksələn xətlə inkişaf edən, bərkilib möhkəmlənən professionallıq səyləri tənqid və ədəbiyyatşünaslıq elminin "gənc qvardiya"sını meydana çıxarmışdır. Bütün dövrlərin "Ədəbi proses"lərində ədəbiyyatşünaslıq üzrə gənc nəsil müəyyən səviyyədə iş-tirək etmişdir. Bu döfəki 2015-ci ilin "Ədəbi proses"ində isə ədəbiyyatşünaslıq elmi "gənc qvardiya" səviyyəsində inkişaf etmiş bir elmi nəsil kimi görünməkdədir. Doğrudur, gənc nəsil anlayışındakı gənclik meyarı şortidir. Həm də elmdə söz sahibi olmaq üçün istedadla yanaşı, müəyyən dərəcədə elmə xidmət etmək, təcrübə qazanmaq da vacib faktordur. Bunun üçün isə vaxt amilini də nəzərə almaq lazımdır. Bütün bunlara əsasən elmin, o cümlədən də ədəbiyyatşünaslıq elminin gənc nəslidədikdə, 30-40 yaş arasında olan gənc alimlər nəzərdə tutulur. Hazırda Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda həmin yaş intervalında olan yeni elmi nəsil formalaşmışdır. Bu ədəbi nəslin nümayəndələrinə açılan yol, göstərilən etimad onların böyük elmi potensialının üzə çıxmasında mühüm rol oynamışdır. "İlin gənc alimi" nominasiyası üzrə gənc alimlərin seçilib mükafatlandırılması elmi mühitdə sağlam bir rəqəbat düşüncəsi yaratmışdır. Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun bu il nəşrə başlamasının 70 illiyini qeyd edəcəyimiz, ciddi elmi nüfuzu olan "Ədəbiyyat məcmuəsi"nin 2015-ci ildə gənclər üçün "Xüsusi buraxılış"ının çap olunması və geniş müzakirəsinin keçirilməsi ədəbiyyatşünaslıq elmində gənc nəslin miqyasını, zövqünü, baxışlarını, nəzəri səviyyəsini tam halda təsviür etməyə və cəmiyyətə çatdırmağa imkan yaratmışdır. İstedadlı gənclərin çoxcildlik "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi" kimi məsuliyyətli bir nəşrin hazırlanmasına cəlb edilməsi yeni elmi nəsildə özünə inam hissini qüvvələndirmişdir. İndi Ədəbiyyat İnstitutunda keçirilən bütün elmi tədbirlərdə gənc nəsil əsas məruzəçilər sırasındadır. Xarici ölkələrdəki beynəlxalq simpoziumlarda da gənc ədəbiyyatşünas alimlər Azərbaycan elmini məsuliyyətlə təmsil edirlər. Dissertasiya şuralarında, elmi-nəzəri seminarlarda da istedadlı gənc alimlərə üstünlük verilir. Bütün bunların nəticəsində Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun yeni elmi nəsligənc qvardiyası meydana çıxmışdır. Keçmiş sovet ədəbiyyatındakı ideoloji mahiyyət daşıyan gənc qvardiyadan fərqli olaraq, müstəqillik dövrünün yeni elmi nəslilə millilik amili üstündə köklənmiş, bəşəri dəyərlərə yiyələnmiş, müasir informasiya texnologiyalarından bacarıqla istifadə edən, xarici dilləri bilən gənc ziyalı təbəqəsi kimi çıxış edir. Artıq Azərbaycan dövrü mətbuatında, elmi nəşrlərdə gənc qvardiya geniş meydan sahibidir. Ədəbiyyat İnstitutunun idarə olunmasında da gənc qvardiya təmsil olunur. Onların sıralarında indi nəinki vaxtında fəlsəfə doktorluğu dissertasiyası müdafiə edənələr, hətta elmlər doktorluğu dissertasiyalarını uğurla müzakirələrdən keçirib, yaxşı mənada böyük elmi adlara iddialı olanlar vardır. "Ədəbi proses" müşavirələrində də "gənc qvardiya" əsas elmi arsenalı təşkil edir. "Ədəbi proses - 2013" yaradıcılıq müşavirəsi Ədəbiyyat İnstitutu gəncliyinin debütü, 2014-cü ilin müşavirəsi onların elmi imkanlarının geniş təqdimatı, "Ədəbi proses-2015" isə özünütdədiyi olmuşdur. Beləliklə, Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun yeni

elmi nəslilə təmsil edən gənc qvardiyası formalaşmışdır. Gənc alimlər qvardiyasının təmsilçiləri "Ədəbi proses - 2015" yaradıcılıq müşavirəsində dinlənilib müzakirə olunan 17 məruzədən 12 məruzənin sahibi kimi çıxış edir. "Gənc qvardiya" ədəbi yaradıcılığın bütün cəbhəsi boyu, ədəbi növlərin və janrların geniş məşəblında söz demək, mübahisə mədəniyyəti nümayiş etdirmək, mühüm elmi nəticələrə gəlmək imkanları ilə diqqəti cəlb edir. Elnarə Akimova, Aygün Bağırılı, Nərgiz Cabbarlı, Mətanət Vahidova, Salidə Şərifova, Pərvanə Məmmədli, Maral Yaqubova, Günay Qarayeva, Aynurə Mustafayeva, Lələ Həsənova, Səadət Vahabova, Aynur Xəlilova, Fidan Abdurəhmanova "Ədəbi proses - 2015" yaradıcılıq müşavirəsinin elmi "yükünün" əsas daşıyıcılarıdır. Ədəbiyyat İnstitutunun gənc qvardiyasında Eşqanə Babayeva, Xanım Zahirova, Cavidə Məmmədli, Mehman Həsənov, Könül Hacıyeva, Samir Səttarov, Elnarə Qaragözova, Təhfə Talibova, Nərmən Cahangirova, Aynurə Paşayeva, Leyla Həsənzadə, Nərgiz Kərimova, Gülnar Yunusova, Elnarə Əzizova və başqaları kimi istedadlı gənclər də layiqli şəkildə təmsil olunurlar. Bu elmi nəsil böyük onənləri olan, gərkəmlilə alimlər yetirmiş Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun mükəmməl ehtiyat qüvvəsidir. Onlar ədəbiyyatşünaslıq elminin bu gününü layiqincə təmsil edir, davamlı elmi onənləri sabaha daşımaq üçün var qüvvə ilə çalışmaqda davam edirlər.

7. Bu, yeni elmi nəslin Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, rəhmətlik Əliyar Səfərlilə, filologiya elmləri doktorları Məhərrəm Qasımlı, Məmməd Əliyev, Qəzənfər Paşayev, Şirindil Alishanlı, Teymur Əhmədov, Nüşabə Araslı, İmamverdi Həmidov, Zaman Əsgərli, Fəridə Vəlixanova, Təhrirə Məmmədli, Bədirxan Əhmədov, Fəridə Əzizova, Məhərrəm Quliyev, Vəqif Yusifli, Asif Rüstəmli, Güllər Abdullabəyova, Aida Feyzullayeva, Təmarə Şərifli, Lyudmila Səmədova, İslam Qəribli, Rəhim Əliyev, Təhran Mustafayev, Atəmi Mirzəyev, Almaz Ülvi və başqaları kimi ölkə miqyasında tanınmış, qəbul olunan adlı-sanlı müəllimləri ilə fəxr etmək olar.

Əlbəttə, zaman yeni elmi nəsildən daha məsuliyyətli olmağı, qloballaşma prosesləri içərisində milli-mənəvi dəyərləri daha da möhkəmləndirməyi, azərbaycanlıq məfkurəsini daim uca tutmağı, həyatda olduğu kimi elmdə də nəsillər arasındakı subordinasiyanı qoruyub saxlamağı tələb edir. Ustadlara, müəllimlərə dərin ehtiram müqəddəs borçdur! Gəncliyi meydan açmaq - elminizin sabahını düşünüb-daşınmaq, bələdəli olmaq deməkdir.

"Ədəbi proses - 2015" yaradıcılıq müşavirəsi Azərbaycan ədəbiyyatının bütün əsas janrlar üzrə imkanlarını və ədəbiyyatşünaslıq elminin yeni nəslini - gənc qvardiyasını meydana çıxardı. Ədəbiyyat Vətəni və xalqı daha dərinləndirən ifadə etdikcə inkişaf etdiyi kimi, yeni elmi nəsil də müstəqil dövlətçilik idəallarına və tədqiqatçılıq andına sədəqət göstərdikcə, daim məsuliyyət duyğusu ilə xidmət etdikcə ucalacaqdır.

Bütövlükdə "Ədəbi proses - 2015" elmi məruzələr toplusundakı araşdırmalar və təhlillər müstəqillik dövrü Ədəbiyyat ədəbiyyatının artıq xüsusi mərhələyə çevrildiyini, yeni nəsil yaradıcılarını və tədqiqatçıların yetişdirdiyini göstərir.

Bu mənada "Ədəbi proses" yaradıcılıq müşavirələrinin materialları Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun çapa hazırlayıb nəşr etdirdiyi "Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı" adlı ikicildlik sanballı elmi nəşrin proloqudur.

"Ədəbi proses" müşavirələri Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda baş verən yeniləşmə və müasirləşmə hərəkətinin sədəcə, üzvi tərkib hissəsi deyildir, əsas hərəkətverici qüvvəsidir.